

Projekt

z dnia 18 lutego 2025 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W POŁAŃCU**

z dnia 2025 r.

w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025 – 2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.¹⁾) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 49), Rada Miejska w Połańcu uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Program Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Połaniec.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego ogłoszone w: Dz. U. z 2024 r. poz. 1572, 1907, 1940

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA I GMINY POŁANIEC NA LATA 2025-2027

Połaniec styczeń 2025

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY POŁANIEC	8
1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Połaniec	8
1.2. Sytuacja demograficzna Gminy Połaniec	11
1.3. Diagnoza potrzeb i sytuacji społecznej Gminy Połaniec	15
2. CELE I ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA	36
2.1. Założenia Programu	36
2.2. Cel strategiczny i cele operacyjne	37
2.3. Lista zidentyfikowanych zadań	39
3. ZASADY WDRAŻANIA <i>PROGRAMU</i>	45
3.1. Adresaci <i>Programu</i>	46
3.2. Źródła finansowania <i>Programu</i>	47
3.3. Monitorowanie realizacji	48
3.4. Finansowanie <i>Programu</i>	49

WPROWADZENIE

Dokument *Program Wsparcia Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* został opracowany przy współpracy doradczej z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Kielcach w ramach projektu *Koordinacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim* realizowany w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Działanie 04.13 – *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Obszar i czas realizacji

Dokument *Program Wsparcia Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* został opracowany dla obszaru Gminy Połaniec w Powiecie Staszowskim, wchodzącej w skład jednostki NUTS 3 – Podregion Sandomiersko-Jędrzejowski (PL722) oraz jednostki NUTS 2 – region Świętokrzyski (PL72) w Makroregionie Centralnym (PL7) w Rzeczypospolitej Polskiej – zgodnie z regulacjami czwartej rewizji NUTS 2016 określonymi w Rozporządzeniu Komisji UE 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia WE nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016).

Czas realizacji *Gminnego Programu Wsparcia Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* obejmuje okres programowania od 01 stycznia 2025 do 31 grudnia 2027.

Uzasadnienie

Niniejszy *Program Wsparcia Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* powstał w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program jest kontynuacją programu wspierania rodziny realizowanego w Mieście i Gminie Połaniec w latach 2022-2024.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie polskim. Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mówi, że „*Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką*”

Rzeczypospolitej Polskiej” Do szczególnej pomocy ze strony państwa mają prawo rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne oraz wymagające ochrony macierzyństwa, w sytuacji bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych, doświadczające przemocy domowej.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna, składająca się z rodziców i dzieci. Zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa. Stanowi pierwsze naturalne i podstawowe środowisko wychowawcze, z jakim styka się dziecko. Rodzina jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Oddziaływanie wychowawcze rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży poprzez przekazywanie wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań. Zdrowa rodzina, wypełniając w sposób prawidłowy swoje funkcje, zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości, dając im możliwość prawidłowego rozwoju i prawidłowego wypełniania ról społecznych w przyszłości.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może jednak zagrażać szereg różnych czynników. Znaczący wpływ mają zjawiska patologiczne, bowiem ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która potrzebuje pomocy z zewnątrz, ponieważ sama często nie potrafi rozwiązywać swoich problemów, w celu wyjścia z sytuacji kryzysowych oraz sprostać swoim obowiązkom względem dzieci. Do zjawisk patologicznych, prowadzących do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, zalicza się w szczególności: alkoholizm, narkomanię, przestępczość i przemoc w rodzinie. Ich występowanie często powiązane jest z problemem ubóstwa i długotrwałego bezrobocia, które stanowią podstawowe podłoże braku równowagi i bezpieczeństwa w rodzinie. Powyższe problemy są najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Występujące w rodzinie trudności są często złożone i do rozwiązania wymagają interdyscyplinarnych i skoordynowanych działań osób ze specjalistycznym przygotowaniem oraz instytucji działających na rzecz rodzin.

Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego ich monitorowania i wsparcia, w szczególności przez pracowników socjalnych, a w razie potrzeby przez asystentów rodziny. Praca z rodziną powinna być prowadzona we wczesnym okresie jej zagrożenia, przez wykwalifikowaną w tym zakresie kadrę. Pomoc rodzinie ma na celu przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania, poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu oraz w społeczeństwie.

Zgodnie z art. 176 ustawy z dn. 9 czerwca o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;

- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych przez rodzinę wspierającą, przy współpracy asystenta rodziny;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego w terminie do dnia 31 stycznia danego roku – za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia poprzedniego roku oraz do dnia 31 lipca danego roku – za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca danego roku;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Podstawa prawna

Zapisy *Gminnego Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* są spójne z aktami ustawodawstwa krajowego znajdujących się m.in. w:

- ✓ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

- ✓ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za życiem*,
- ✓ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ✓ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ✓ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ✓ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ✓ Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ✓ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
- ✓ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- ✓ Wieloletni gminny program osłonowy *Gorący posiłek* na lata 2024-2028 przyjęty uchwałą Nr XCI/591/2023 Rady Miejskiej w Połańcu z dnia 28 listopada 2023 r.

Podstawą do określenia celów programu w zakresie proponowanych form wsparcia na rzecz przywrócenia rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, była diagnoza społeczna dotycząca funkcjonalności rodzin zamieszkałych na terenie Miasta i Gminy Połaniec.

Niniejszy program wpisuje się w cele *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Połaniec na lata 2021-2027* przyjęta Uchwałą nr XLII/307/2021 Rady Miejskiej w Połańcu z dnia 24 czerwca 2021 r.

Jednocześnie dokument ten jest komplementarny z następującymi lokalnymi programami uwzględniającymi działania dotyczące polityki społecznej wobec rodzin, realizowanymi przez Gminę:

- ✓ *Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Połaniec,*
- ✓ *Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,*
- ✓ *Wieloletnim gminnym programem osłonowym Gorący posilek na lata 2024-2028*

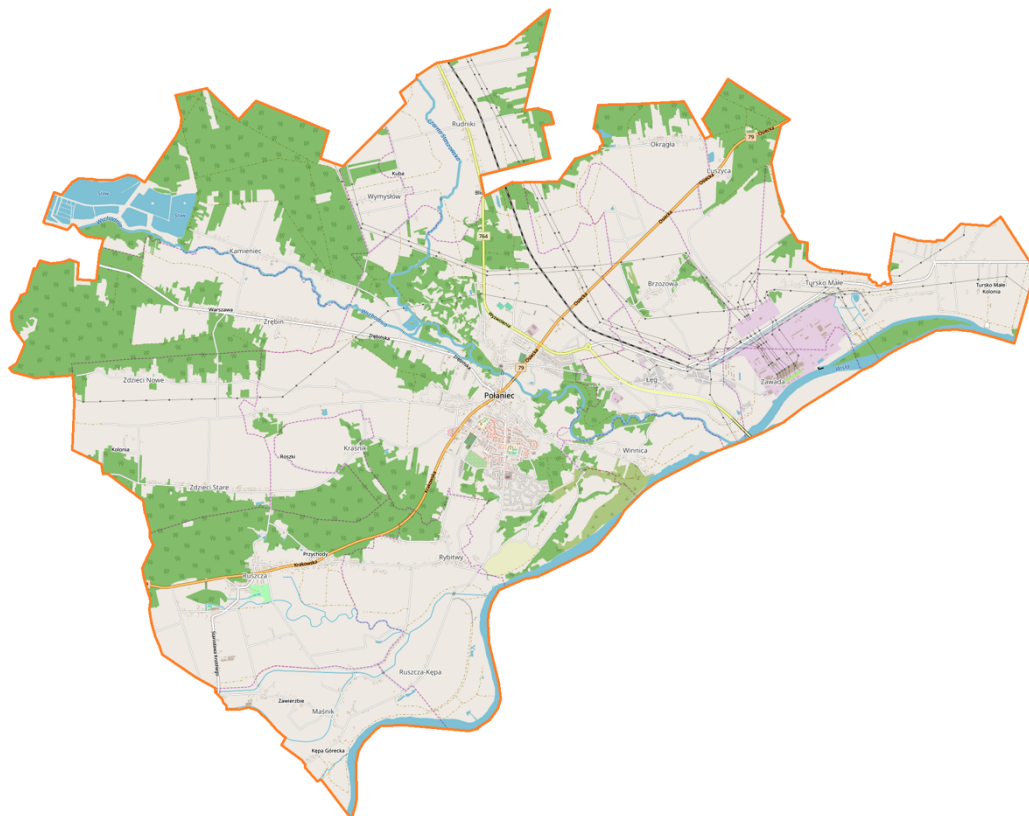
1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY POŁANIEC

1.1 Ogólna charakterystyka Gminy Połaniec

Gmina Połaniec leży w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie staszowskim, graniczy z gminami Łubnice, Rytwiany i Osiek oraz województwem podkarpackim - powiat mielecki - Gmina Borowa i Gmina Gawłuszowice. Przez teren gminy przepływa Wisła oraz rzeka Czarna Staszowska i Wschodnia oraz prowadzi droga krajowa nr 79.

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 74,92 km², co stanowi 0,64% powierzchni województwa świętokrzyskiego. W skład gminy wchodzi 19 sołectw: Brzozowa, Kamieniec, Kraśnik, Luszyca, Łęg, Maśnik, Okrągła, Rudniki, Ruszcza, Ruszcza-Kępa, Rybitwy, Tursko Małe, Tursko Małe Kolonia, Winnica, Wymysłów, Zawada, Zdzieci Stare, Zdzieci Nowe i Zrębin.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Gminy Połaniec należy do megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Wyżyn Polskich, podprowincji Wyżyna Małopolska, makroregionu Wyżyna Kielecka oraz mezoregionu Niecka Połaniecka i Nizina Nadwiślańska.

Niecka Połaniecka – rozległe zapadlisko na terenie powiatu staszowskiego w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego. Jest częścią Niecki Nidziańskiej położoną pomiędzy Pogórzem Szydłowskim na północy a Garbem Pińczowskim na południu. Nazwa pochodzi od miasta Połaniec.

Nizina Nadwiślańska (Dolina Wisły) – mezoregion fizycznogeograficzny w południowej Polsce, północno-zachodnia część Kotliny Sandomierskiej, na pograniczu Wyżyny Małopolskiej i Podkarpacia Północnego.

Region jest szeroką doliną w górnym biegu Wisły, ciągnącą się od Krakowa po Zawichost. Region obejmuje również dolinę dolnego Dunajca i przebiega przez niego końcowy odcinek rzeki Wisłoki. Nizina Nadwiślańska składa się z trzech tarasów: tarasu zalewowego, wyższego tarasu piaszczystego (częściowo zwydmionego) oraz tarasu przykrytego lessem. Główne miejscowości to: Kraków, Niepołomice, Nowe Brzesko, Tarnów, Nowy Korczyn, Szczucin, Połaniec, Baranów Sandomierski, Sandomierz i Zawichost.

Powierzchnia

Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, Gmina Połaniec ma charakter rolniczo przemysłowy. Decydują o tym w głównej mierze stan uprzemysłowienia oraz posiadane warunki naturalne, zależne od poszczególnych części Gminy. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Połaniec prezentuje tablica 1.1 oraz wykres 1.1.

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne, które zajmują łącznie 4 645 hektarów (62,0%). Blisko 1/10 powierzchni powiatu zajmują lasy – 724 ha. Pozostałe grunty (w tym grunty zabudowane i zurbanizowane oraz nieużytki), stanowiące 23,80% powierzchni, zajmują 1 783 ha.

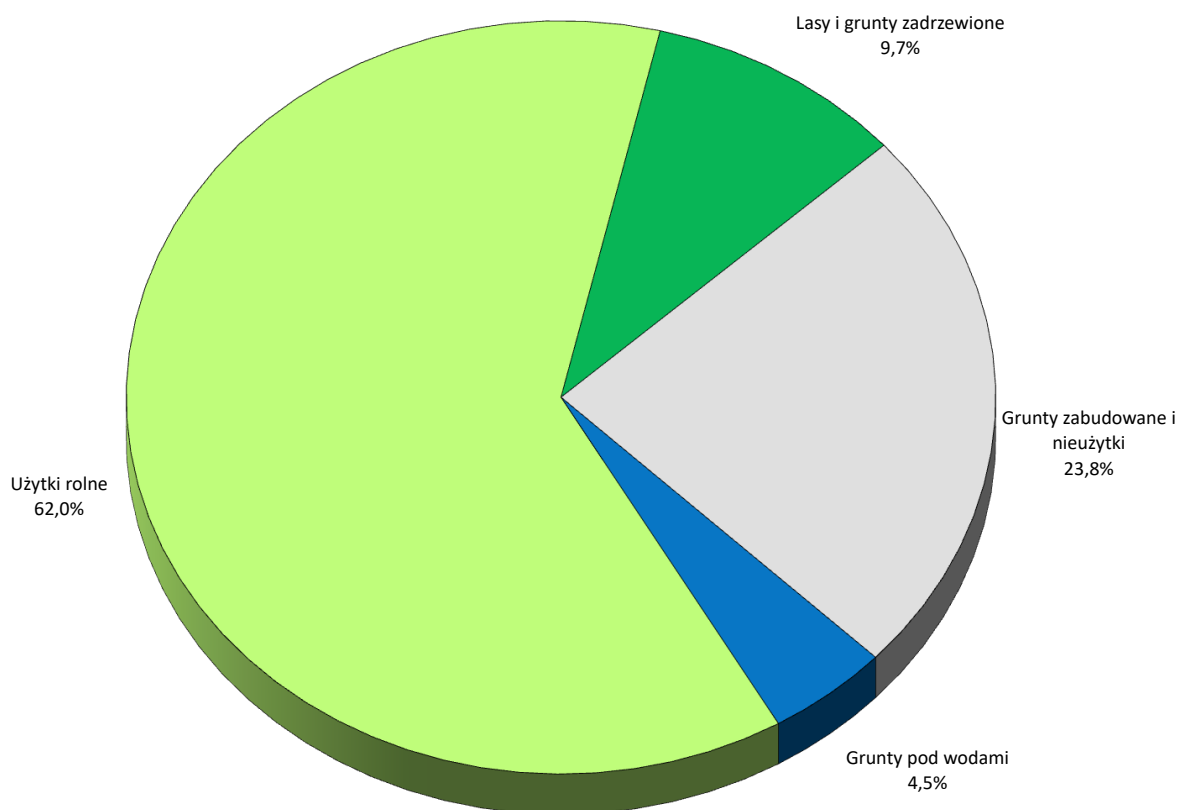
Tabela 1.1

Powierzchnia powiatu według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	7 492	100,00
Powierzchnia użytków rolnych	4 645	62,00
Pozostałe grunty i nieużytki	1 783	23,80
Lasy i grunty zadrzewione	724	9,66
Grunty pod wodami	340	4,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

Wykres 1.1. Powierzchnia powiatu według kierunków wykorzystania

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

1.2 Sytuacja demograficzna Gminy Połaniec

Liczba ludności Gminy Połaniec wynosiła w dniu 31 grudnia 2023 roku 11 018 osób. W tej liczbie było 5 584 kobiet i 5 434 mężczyzn (odpowiednio 50,68% i 49,32% populacji). Współczynnik feminizacji – tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn – był umiarkowany i wyniósł 102,8. Oznacza to pozostawanie w bezpiecznym dystansie do poziomu wartości 105 wskaźnika, powyżej którego relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn może niekorzystnie wpływać na biologiczną reprodukcję populacji. Niemniej warto zauważyć, iż na przestrzeni ostatnich pięciu lat wartość tego wskaźnika uległa stopniowemu zwiększeniu.

Sytuację demograficzną Gminy Połaniec w latach 2019-2023 przedstawia tabela 1.2 i wykres 1.2.

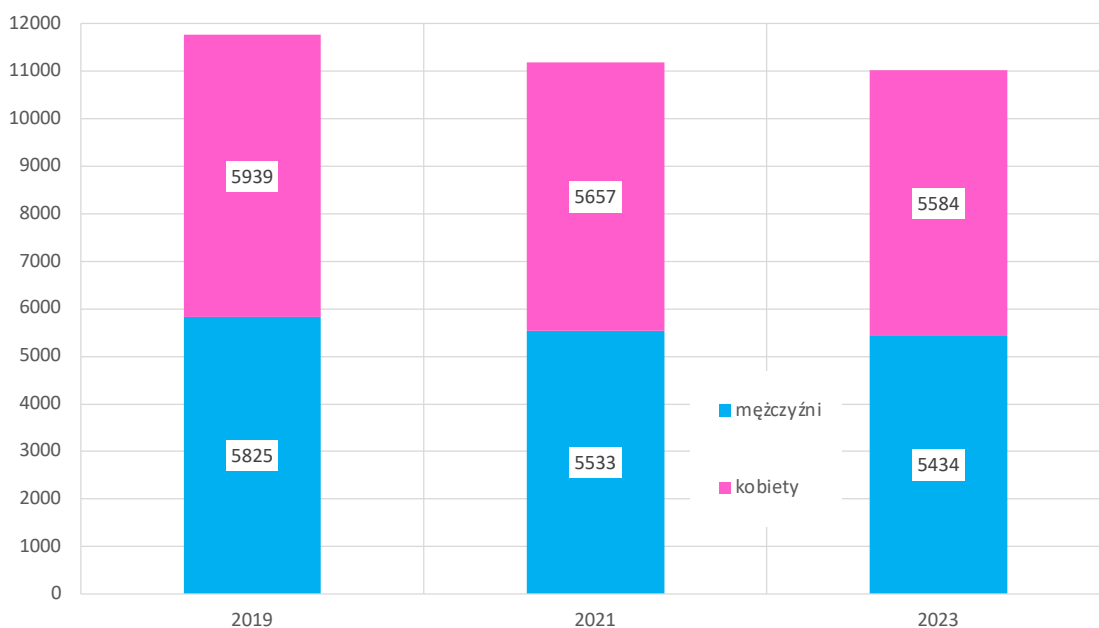
Tabela 1.2

Liczba ludności Gminy Połaniec w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
2019	11 764	5 825	5 939	101,96
2021	11 190	5 533	5 657	102,24
2023	11 018	5 434	5 584	102,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

Wykres 1.2 Liczba ludności Gminy Połaniec w latach 2019-2023

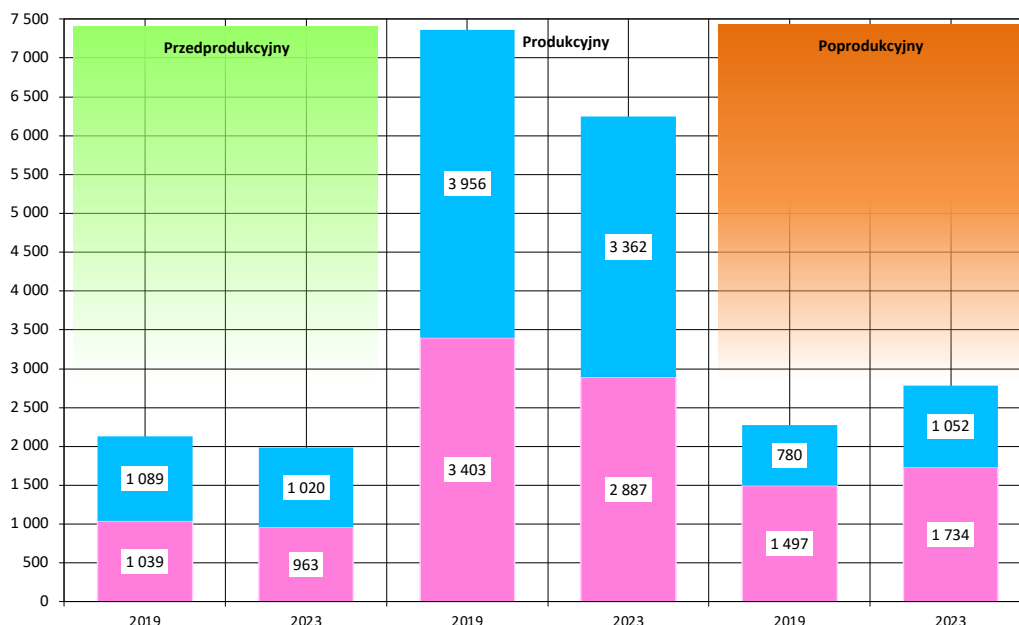

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

Do roku 1999 liczebność ludności Gminy stale rosła. Od tego momentu, w relacji do lat poprzednich, liczba mieszkańców Gminy Połaniec zaczęła nieznacznie spadać. Podobne tendencje obserwuje się w większości powiatów polskich, ponieważ liczebność populacji Polski stopniowo spada. W badanym okresie znacznie spadł również współczynnik feminizacji.

Wykres 1.3 prezentuje strukturę ludności Gminy Połaniec według grup wiekowych – produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Wykres 1.3 Struktura ludności Gminy wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Połaniec od kilku lat systematycznie spada – od 62,6% do 56,7%. Ponadto – co jest szczególnie poważnym problemem – relacja w pozostałych grupach wiekowych zmienia się bardzo niekorzystnie. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Połaniec w analizowanym okresie istotnie wzrósł z 59,9 do 76,3 osób. Był wyższy od przeciętnego w Powiecie Staszowskim - odpowiednio 73,3 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to wzrost o ponad 1/4 (27,4%) w porównaniu do poprzedniego okresu programowania i pogorszenie sytuacji demograficznej Gminy.

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Połaniec na koniec roku 2019 wskaźnik ten wyniósł 24,3%, obecnie – na koniec roku 2023 – odnotowano istotny wzrost do poziomu 28,9%. Oznacza to blisko dwukrotne przekroczenie optymalnego poziomu wskaźnika i stan alarmowy. W najbliższych latach pojawią się trudności zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej oraz wyludnianie Gminy.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Połaniec spadł w ciągu poprzednich okresów programowania i wyniósł 146,9 osób/km² – co oznacza spadek o niespełna 10 osób/km². Gęstość zaludnienia była ponad 2-krotnie wyższa od przeciętnego dla Powiatu Staszowskiego.

Dane dotyczące przyrostu naturalnego w Gminie Połaniec prezentuje tabela 1.3.

Tabela 1.3

Przyrost naturalny w Gminie Połaniec w latach 2019-2023

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny (na 1000 ludności)	Przyrost naturalny (w osobach)
2019	1,35	16
2021	-4,26	-48
2023	-0,82	-9

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny
Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2025

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przyrost naturalny w Gminie Połaniec ma poziom ujemny, ale pozytywnie wyższy od przeciętnego dla Powiatu Staszowskiego i Województwa Świętokrzyskiego. W liczbach bezwzględnych wartości przyrostu naturalnego oznaczają, iż w ciągu każdego roku **ubywało** w Gminie Połaniec przeciętnie około 8 mieszkańców – najwięcej w roku 2021 (48 osób).

1.3. Diagnoza potrzeb i sytuacji społecznej Gminy Połaniec

Pomoc osobom i rodzinie przyznaje się – zgodnie z ustawą o pomocy społecznej – ze względu na następujące powody:

- ✓ ubóstwa,
- ✓ sieroctwa,
- ✓ bezdomności,
- ✓ bezrobocia,
- ✓ niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ✓ przemocy w rodzinie,
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ✓ alkoholizmu lub narkomanii,
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

1.3.1. Problemy społeczne rodzin

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny powoduje funkcjonowanie systemu. W rodzinie zdrowej relacje pomiędzy małżonkami są równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały jej system rodzinny, wtedy można mówić o dysfunkcyjności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź strukturalne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd. Może

to też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzinie, np. nieuszanowanie czyjejś intymności, uczuć i poglądów.

Tabela 1.4 oraz wykresy 1.4 i 1.5 przedstawia sytuację rodzin z problemami społecznymi w obszarze bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Połaniec.

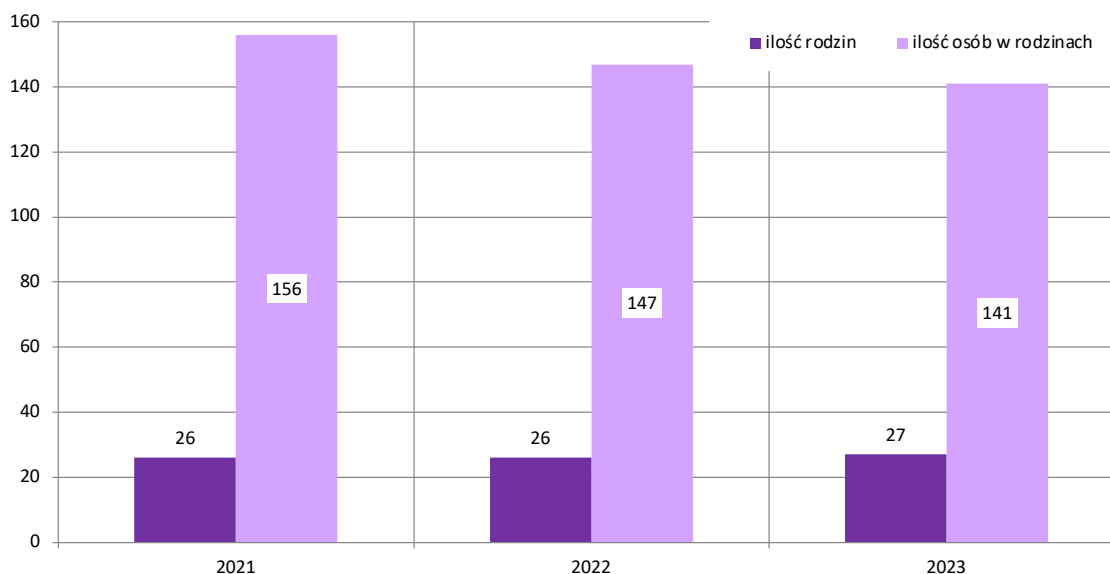
Tabela 1.4

Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Potrzeba ochrony macierzyństwa – liczba rodzin	26	26	27
– liczba osób w rodzinach	156	147	141
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – liczba rodzin	143	138	118
– liczba osób w rodzinach	330	320	283

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.4 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.5 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połancu

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Gminie Połaniec w okresie wdrażania poprzedniego *Programu* nieznacznie tracił na sile w obserwowanych obszarach. Ilość rodzin wymagających wsparcia ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa pozostawała na stabilnym poziomie, zaś osób z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego było około 1/5 mniej.

Mówiąc o zjawiskach dysfunkcji w rodzinach i ich dynamice na przestrzeni ostatniego okresu programowania trudno nie docenić wpływu programów socjalnych realizowanych przez rząd centralny. Wzrost dochodów rodzin – niezależnie od jego negatywnego wpływu na rynek pracy i wysysania kobiet z zasobów ludzkich rynku pracy – spowodował podniesienie standardu życia, zwiększenie pewności egzystencjonalnej oraz pozwolił na lepsze funkcjonowanie rodziny i relacji wewnątrz niej. Można byłoby szeroko omawiać preferencje i priorytety dysponowania tak uzyskanym budżetem – które pozostawiają nadal wiele do życzenia – co może stanowić powód do modernizacji rozwiązań systemowych. Niemniej w liczbach bezwzględnych ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z przyczyn związanych z dysfunkcjami rodziny w Gminie Połaniec powoli spada.

Co się tyczy wsparcia związanego z koniecznością ochrony macierzyństwa przeciętnie w Gminie Połaniec z pomocy w tym zakresie korzystało przeciętnie 2,5 osoby na tysiąc mieszkańców Gminy.

W Gminie Połaniec z pomocy związanej z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego korzystało blisko 11 osób na 1 000 mieszkańców.

1.3.2. Ubóstwo i bezdomność

Ubóstwo

Poprzez ubóstwo - określa się stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” należy rozumieć takie potrzeby jak: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnej sytuacji życiowej obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność, uzależnienia, niepełnosprawność, samotność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych, niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia, przewlekłe choroby, inne przeżycia np. jak śmierć osoby najbliższej, utrudniająca aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Należy zaznaczyć, iż problemy te występują bardzo często zespołowo. Ubóstwo jest to stan, w którym rodzina lub jednostka żyje poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego.

Negatywne skutki ubóstwa dają się odczuć w większości rodzin niepełnych. Pomimo utrzymywania się w wielu przypadkach z dochodów z pracy, samotne matki lub samotni ojcowie nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniej sytuacji materialnej. Oprócz tego narastają w tych rodzinach problemy wychowawcze związane z brakiem czasu i odpowiednich wzorców do naśladowania.

Ubóstwo i życie na poziomie minimum egzystencji powoduje, że wydatki na żywność i opłaty mieszkaniowe pochłaniają cały budżet. Konsekwencją jest minimalizacja potrzeb żywieniowych oraz zakup produktów spożywczych bardzo niskiej jakości. Prowadzi to do rozwijania się różnego rodzaju schorzeń, a te w dalszym etapie powodują wzrost kosztów utrzymania, związanych z leczeniem bądź rehabilitacją. Mogą one również prowadzić do powstawania niepełnosprawności, która w znacznym stopniu ogranicza podejmowanie aktywności zawodowej, a może podwyższać poziom wydatków na leczenie.

Głównym sposobem ograniczenia ubóstwa jest: zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości. Przedstawione przez Ośrodek Pomocy Społecznej dane, wskazują na występowanie w Gminie Połaniec problemu ubóstwa. Liczbę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka przedstawia tabela 1.5 i wykres 1.6.

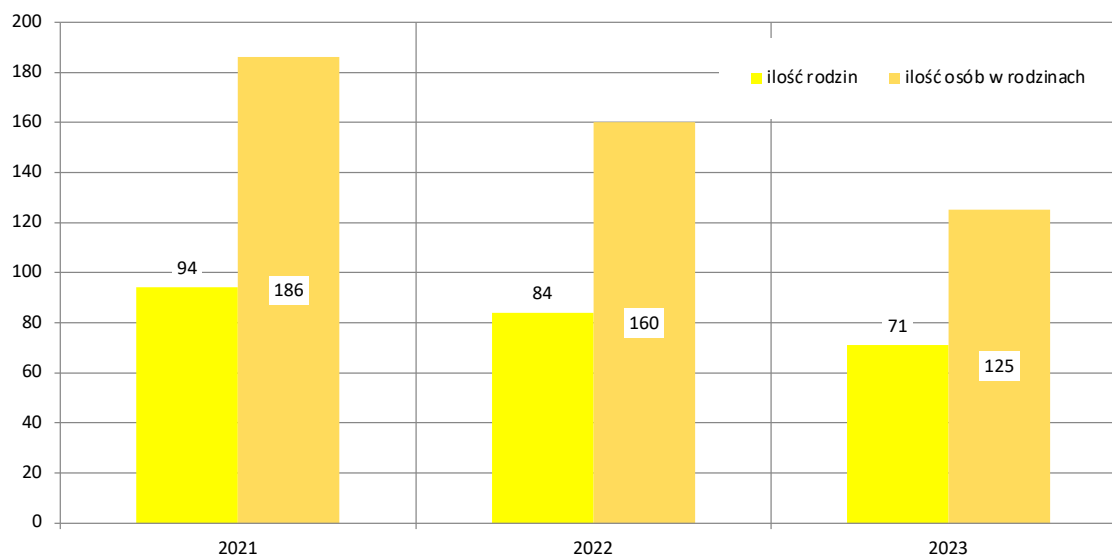
Tabela 1.5

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Ubóstwo – liczba rodzin	94	84	71
– liczba osób w rodzinach	186	160	125

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.6 Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Warto zauważyć spadek liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa. Na przestrzeni poprzedniego okresu programowania liczba tych osób spadła o blisko 1/4. W Gminie Połaniec z pomocy związanej z ubóstwem korzystało przeciętnie 6,5 osoby na 1 000 mieszkańców.

Wydaje się, iż najbardziej prawdopodobnymi przyczynami zmniejszania się ilości osób figurujących w statystykach pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa są zmiany ekonomiczne i społeczne zachodzące w społeczeństwie polskim, co przekłada się na sytuację w Gminie Połaniec. Wśród tych zmian zasadnicze znaczenie mogą mieć:

- ✓ rozwój gospodarczy, podnoszenie się zamożności społeczeństwa,

- ✓ działania zmniejszające bezrobocie, pełna dostępność europejskiego rynku pracy oraz realizacja powszechnie dostępnych programów socjalnych i zatrudnienia socjalnego.

Bezdomność

Bezdomność, problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się ona z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samorealizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną.

Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają przede wszystkim z:

- ✓ sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzrostu liczby osób, które nie chcą podjąć pracy lub nie potrafią utrzymać zatrudnienia, albo są osobami bezdomnymi z wyboru,
- ✓ z sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora "donikąd" za zaległości w opłatach czynszowych,
- ✓ z przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestępczości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozwodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji, przemocy w rodzinie,

- ✓ z przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości,
- ✓ przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu, przekonania o złej naturze świata i ludzi, posiadania upośledzeń zdrowotnych.

Dynamikę zjawiska bezdomności w Gminie Połaniec w latach 2021-2023 przedstawia tabela 1.6 i wykres 1.7.

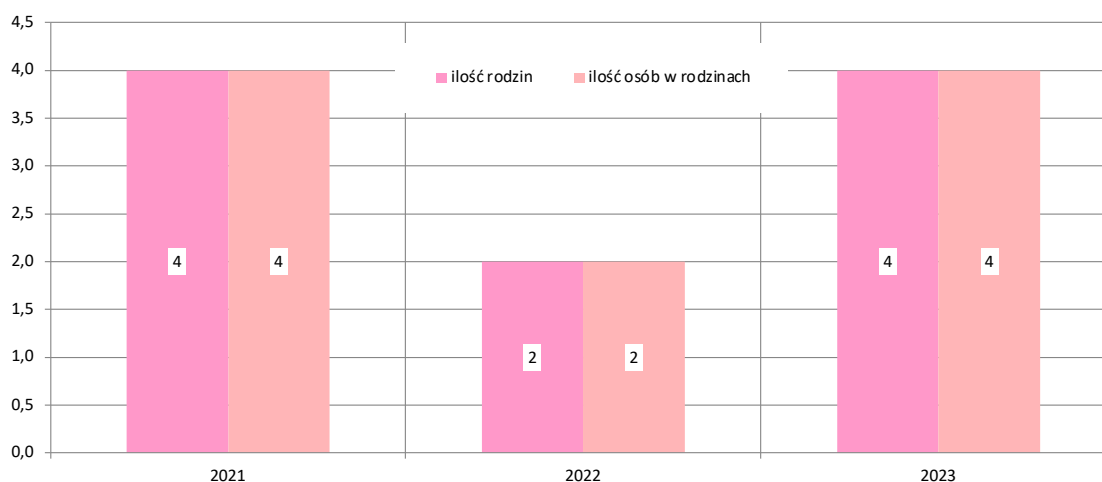
Tabela 1.6

**Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezdomności
w Gminie Połaniec w latach 2021-2023**

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Bezdomność – liczba rodzin	4	2	4
– liczba osób w rodzinach	4	2	4

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

**Wykres 1.7 Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezdomności
w Gminie Połaniec w latach 2021-2023**

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Warto zauważyć, iż poziom występowania zjawiska ulegał fluktuacji na przestrzeni ostatnich 3 lat, bez istotnych zmian. Poziom ogólny zjawiska oscylował między 2 a 4 osobami bezdomnymi. Średnio w Gminie Połaniec z pomocy w tym zakresie korzystało 0,3 osoby na 1 000 mieszkańców.

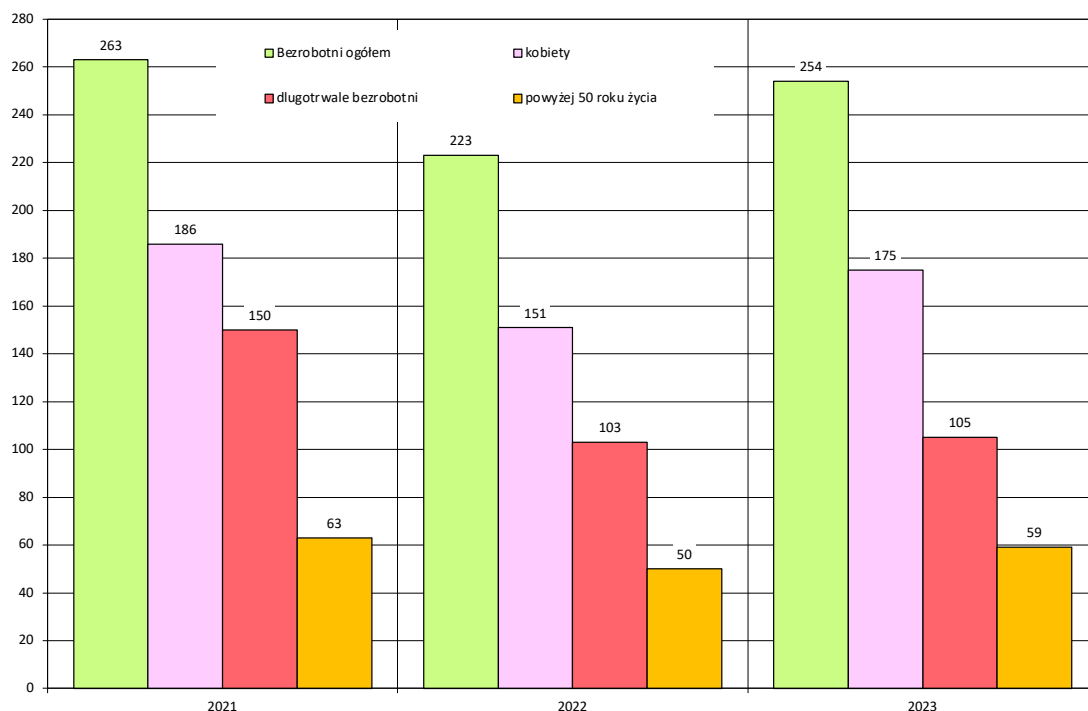
1.3.3. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Za bezrobotną uznaje się osobę, która spełnia kryteria określone w art. 2 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2020r. poz. 1409).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie można wnioskować o spadku liczby bezrobocia ogółem w powiecie oraz w Gminie Połaniec do końca 2019 roku a następnie wystąpiły okresowe wahania, ze względu na sytuację epidemiologiczną. W kolejnych latach nastąpił powrót do zmiennej sytuacji. Na dzień 31 grudnia 2023 roku na zarejestrowanych 254 osoby bezrobotne, w tym aż 175, tj. ponad 2/3 kobiet. Wskaźnik ten jest wysoki, podobnie jak odsetek długotrwale bezrobotnych – których było niespełna połowa zarejestrowanych.

Dynamikę zjawiska bezrobocia na rynku pracy Gminy Połaniec w latach 2021-2023 prezentują tabela 1.7 i wykres 1.8.

Wykres 1.8 Dynamika bezrobocia w Gminie Połaniec latach 2021-2023

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie

Tabela 1.7

Dynamika bezrobocia w Gminie Połaniec latach 2021-2023 (stan na 31 grudnia)

Rok	Bezrobotni ogółem	w tym		
		kobiety	długotrwale bezrobotni	bezrobotni powyżej 50 roku życia
2021	263	186	150	63
2022	223	151	103	50
2023	254	175	105	59

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie

W badanym okresie obserwowano wahania i spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Połaniec – łącznie na przestrzeni analizowanego okresu o blisko 4%. Jednocześnie dane z roku 2021 odzwierciedlają oddziaływanie pandemii COVID-19 na sytuację na rynku pracy – długotrwałe okresy lock-down, ograniczenia funkcjonowania przedsiębiorstw, przerwanie łańcuchów dostaw i kooperacyjnych zaowocowały wzrostem bezrobocia w Gminie Połaniec, skokowym przyrostem osób długotrwale bezrobotnych oraz spadkiem udziału kobiet w strukturze bezrobocia. W kolejnych okresach bezrobocie stopniowo spadało.

1.3.4. Problemy społeczne w obszarze pieczy zastępczej

Drugie dziesięciolecie XXI wieku wraz z rozwojem cywilizacji przyniosło nowe oraz pogłębienie dotychczasowych problemów społecznych rodzin żyjących w Gminie Połaniec. Pierwszym jest trudna sytuacja materialna, której pogorszenie przyniosła także pandemia i jej skutki, brak funduszy do życia, a co za tym idzie niemożność utrzymania rodziny, zapewnienia jej podstawowych dóbr. Spowodowane jest to niskimi płacami, bezrobociem. Brak dóbr materialnych powoduje niespełnienie podstawowych funkcji ekonomicznych rodziny. Ludziom biednym ciężko jest wyjść z trudnej sytuacji finansowej. Pograżają się oni w ubóstwie. Negatywnie wpływa na nich również wzrost kosztów utrzymania.

Pograżenie w ubóstwie i przy braku perspektyw zaczynają korzystać z używek, by dzięki chwilowemu oderwaniu od przytłaczającej rzeczywistości poprawić swój nastrój i poradzić sobie z chronicznym stresem. Popadają w alkoholizm, narkomanię, uzależnienie od dopalaczy, co stanowi kolejny problemem współczesnej rodziny. Prowadzi on do kłótni, sporów oraz pogarsza rodzinną atmosferę. Uzależniony szkodzi przede wszystkim swoim najbliższym zarówno poprzez przemoc, zaniedbywanie obowiązków,

jak też poprzez współzależnienie. Niejednokrotnie uzależnienie to przyczynia się do rozpadu rodziny.

Agresja w rodzinie niewątpliwie pojawia się bardzo często, w niektórych rodzinach występuje na porządku dziennym. Przemoc domowa może mieć różne formy – począwszy od najczęściej występujących wyśmiewania, ignorowania, poniżania czy szarpania i popychania, poprzez wyzywanie i krzyczenie, szantażowanie emocjonalne, przemoc materialną, zakazywanie kontaktów z rodziną, aż po bicie czy wyrzucanie z domu. Poniżany człowiek traci chęć i ochotę do życia, spada jego samoocena. Wpływa to negatywnie na funkcję rodziny jaką jest funkcja socjalizacyjna.

Współcześnie dochodzi do wielu rozwodów – już blisko połowa małżeństw jest nimi zagrożona. Jest to bardzo poważnym problemem w funkcjonowaniu rodziny. Dzieje się tak z wielu przyczyn, które prowadzą do rozwodu między innymi są nimi zdrada, rozpad więzi rodzinnych czy częste kłótnie i spory. W konsekwencji wymienionych zjawisk, ale także wielu ich hybryd i innych indywidualnych przyczyn, dochodzi do konieczności pozbawiania obojga rodziców lub osoby samotnie wychowującej dziecko opieki nad nim i przekazania go do pieczy zastępczej.

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia:

1. Realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
2. Przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych,
3. Zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnorekreacyjnych.

Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- a) rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna),
- b) rodzinny dom dziecka.

Natomiast piecza zastępcza w formie instytucjonalnej sprawowana jest w następujących formach:

- a) placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- b) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- c) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Zarówno jedną, jak i drugą formę rodzinnej pieczy zastępczej mogą sprawować małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodzinę zastępczą sporędnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka. Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Kolejną formą rodziny zastępczej jest rodzina zastępcza niezawodowa. Rodziny te tworzą przeszkoleni kandydaci lub osoby będące rodziną dziecka z dalszego pokrewieństwa.

Rodzinna piecza zastępcza

Pieczka zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Pieczę zastępczą organizuje powiat. W przypadku dzieci do 10 roku życia, w pierwszej kolejności podejmowane są starania, aby dziecko umieścić w rodzinie zastępczej, a dopiero wówczas, gdy nie ma kandydatów na rodziców zastępczych dla danego dziecka, umieszczane jest ono w placówce opiekuńczej – wychowawczej.

Na terenie Gminy Połaniec w 2023 roku rodzinnymi formami pieczy zastępczej objętych było 10 dzieci, umieszczonych w rodzinach zastępczych. Ww. rodzinom udzielono świadczeń związanych z przyjęciem dziecka do rodziny zastępczej. Od 2012 roku zgodnie z art. 191, ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej gmina ponosi wydatki na opiekę i wychowanie dziecka – w kosztach utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Dynamikę ilości rodzin zastępczych oraz dynamikę liczby dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Gminie Połaniec w latach 2021-2023 prezentuje tabela 1.8 oraz wykres 1.9.

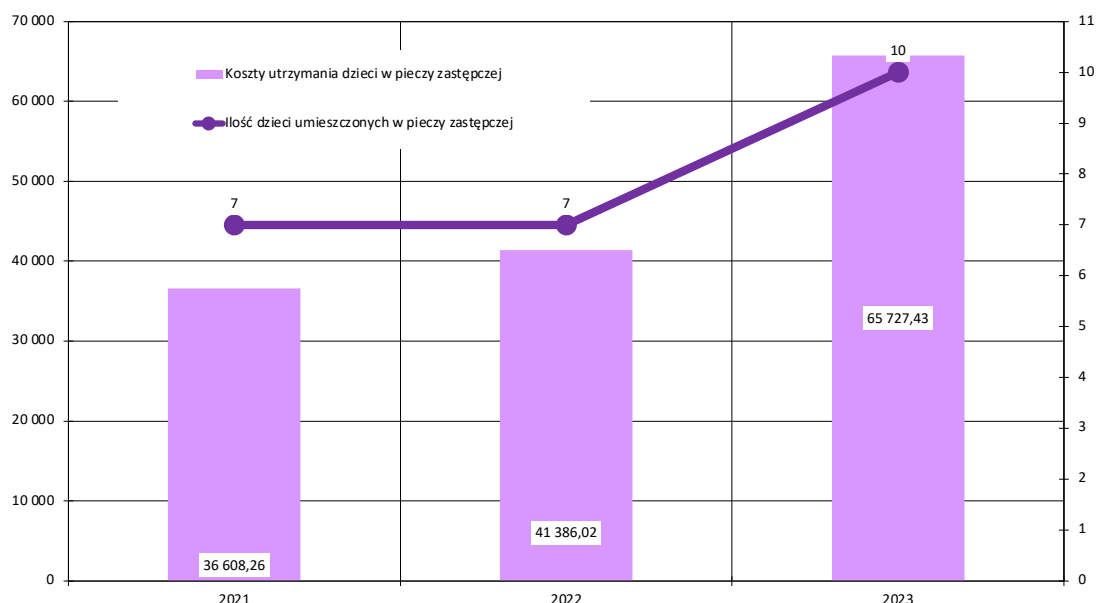
Tabela 1.8

Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci umieszczonych w tych rodzinach pochodzących z Gminy Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	2021	2022	2023
Ilość dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	7	7	10
Koszty utrzymania dzieci w pieczy zastępczej	36 608,26	41 386,02	65 727,43

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połaniecu

1.9 Liczba rodzin zastępczych i kwota partycypacji Gminy Połaniec w kosztach utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Instytucjonalna piecza zastępcza

W latach 2021-2023 w Gminie Połaniec dzieci umieszczone również w placówce opiekuńczo-wychowawcza. Dynamikę liczby dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz partycypację Gminy Połaniec w kosztach utrzymania dzieci w pieczy instytucjonalnej w latach 2021-2023 prezentuje tabela 1.9 oraz wykres 1.10.

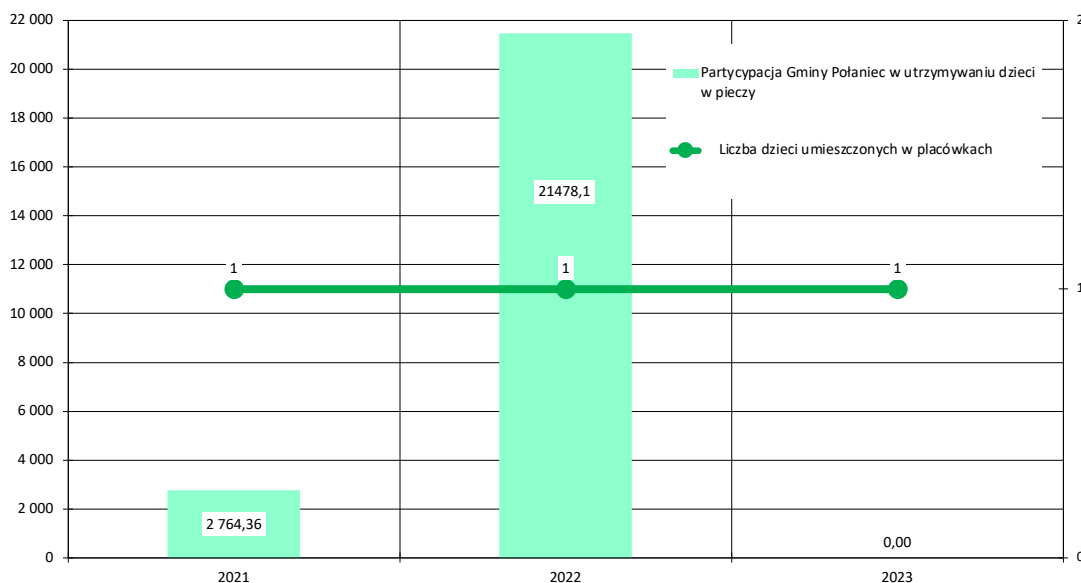
Tabela 1.9

Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz partycypacja Gminy Połaniec w kosztach utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	1	1	1
Koszty utrzymania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	2 764,36	21 478,08	0,00

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.10 Liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz partycypacja Gminy Połaniec w kosztach utrzymania dzieci w pieczy zastępczej w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Od 2012 roku zgodnie z art. 191, ust. 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku umieszczenia dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki na opiekę i wychowanie dziecka.

1.3.5. Problemy społeczne związane z uzależnieniami, przemocą w rodzinie oraz przestępczością

Uzależnienie od alkoholu

Istotnym problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania mieszkańców Gminy Połaniec jest alkoholizm. Powoduje on poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest coraz większa ilość rodzin dysfunkcyjnych, nie spełniających swych podstawowych funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem, któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się również pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej, ponieważ konieczne jest udzielanie im wsparcia finansowego.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Połańcu wynika, iż na terenie Gminy w analizowanym okresie, ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu korzystało w każdym roku około 40 osób. To oznacza, iż poziom tego zjawiska w Gminie ma charakter relatywnie stabilny.

Tabela 1.10 oraz wykres 1.11 przedstawia liczbę osób korzystających ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Połaniec w latach 2021-2023.

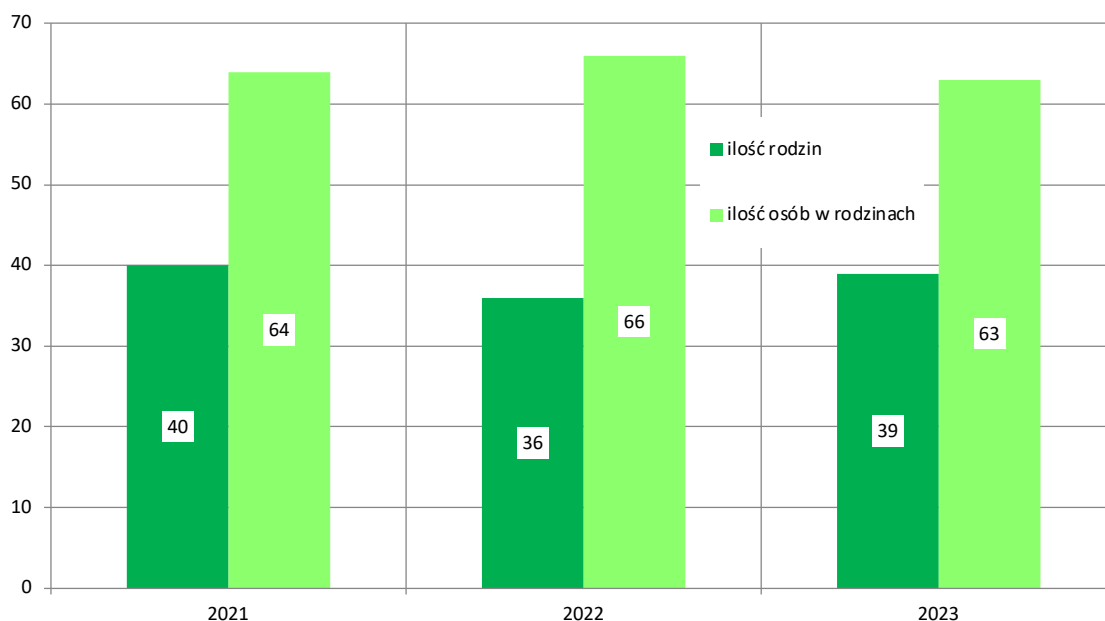
Tabela 1.10

Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Alkoholizm – liczba rodzin	40	36	39
– liczba osób w rodzinach	64	66	63

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.11 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Połańcu wynika, iż na terenie Gminy w latach 2021-2023 liczba osób uzależnionych od alkoholu, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej była stabilna, choć stopniowo ulegała zmniejszeniu. Mogła mieć na to wpływ pandemia COVID-19 – uwarunkowany zasadami dystansu społecznego – która stanowiła istotny impuls do korzystania z alkoholu.

Przeciętnie na terenie Gminy Połaniec ze wsparcia ze względu na problem alkoholowy korzystało średnio blisko 3,5 osoby na 1 000 mieszkańców. Problem alkoholizmu w Gminie Połaniec można uznać za trwale istniejący w społeczeństwie problem społeczny. W obliczu ograniczenia innych problemów społecznych rozwiązanie występowania problemu alkoholizmu w Gminie.

Uzależnienie od narkotyków

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne badania w populacji generalnej, które potwierdzają, że używanie narkotyków jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Według danych z badań odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem.

W całej populacji używanie narkotyków w Polsce określa się na poziomie 5,4%, jednak w grupie wiekowej 15-34 lata – czyli grupie młodych dorosłych – rozpowszechnienie używania narkotyków w 2021 roku było blisko dwukrotnie wyższe niż w całej populacji. Według ostatniego badania Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Kantar Polska z 2018 roku w populacji generalnej marihuana była najczęściej używanym narkotykiem z odsetkiem 12,1%. W całej populacji ponad dwukrotnie wyższy odsetek odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

Drugą substancją psychoaktywną używaną w Polsce jest amfetamina. Jest ona o wiele rzadziej używana – do zażywania przynajmniej się 1,4% badanych. Kokaina – trzecia substancja psychoaktywna – jej poziom rozpowszechnienia nie jest wysoki, wśród młodych dorosłych odsetek użytkowników wyniósł 0,5%. Wyniki badań wśród osób dorosłych pokazują, że poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, w tym najbardziej popularnej marihuany w Polsce nie jest wysoki. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na istotny, choć ostatnio ograniczony problem dopalaczy – czyli substancji psychoaktywnych o trudnym do ustalenia i usystematyzowania składzie, które są używane przez najmłodsze grupy osób korzystających z narkotyków. Ich sprzedaż w obrocie oficjalnym została dość mocno ograniczona na przestrzeni ostatnich 8 lat, niemniej nadal funkcjonują i stanowią poważne zagrożenie, głównie ze względu na bardzo niebezpieczne, ciężko identyfikowalne składniki.

W ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost świadomości i wiedzy na temat narkotyków wśród pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Prowadzona jest także edukacja rodziców w zakresie uzależnień oraz współpraca z nauczycielami, kuratorami i asystentami rodzin, którzy zgłaszali się w celu uzyskania wiedzy w zakresie uzależnienia oraz poprawy komunikacji w relacji dziecko – dorosły.

Historycznie po narkotyki sięgała młodzież wywodząca się z rodzin zagrożonych patologią. Obecnie ten problem dotyka środowisk, w których nie obserwuje się uzależniania od alkoholu, przemocy itp. Poważnym problemem tych rodzin jest jednak chroniczny brak wolnego czasu dla dzieci, zapracowanie rodziców, ich częsta nieobecność w domu, a co za tym idzie brak więzi emocjonalnych z dzieckiem i brak umiejętności

wspólnego spędzania czasu oraz pokonywania występujących problemów. Ludzie posiadający pracę w obawie przed jej utratą angażują się w nią często kosztem własnej rodziny, a najczęściej małych dzieci.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Połańcu wynika, że w analizowanym okresie nie było osób korzystających ze wsparcia z tytułu uzależnienia od narkotyków.

Przemoc domowa

Co się tyczy zjawiska przemocy domowej – zgodnie z badaniami diagnozy społecznej – blisko 20 procent mieszkańców Powiatu jest w mniej lub w bardziej poważnym stopniu nią zagrożona. Bardzo sporadycznie i w ograniczony sposób problem ten ujawnia się w statystykach pomocy społecznej, nieco częściej w związku z prowadzeniem procedury Niebieskiej Karty przez Policję, niemniej problem przemocy domowej bardzo często pozostaje w czterech ścianach.

Osoby dotknięte problemem przemocy domowej najczęściej doświadczają wyśmiewania, poniżania oraz szarpania i popychania. To formy przemocy werbalnej i lżejsze przypadki przemocy fizycznej. Nieco rzadziej osoby dotknięte problemem przemocy doświadczają bicia oraz ignorowania – co stanowi cięższą formę przemocy fizycznej oraz przemoc emocjonalną. Innymi formami przemocy domowej są – zakazywanie kontaktów z rodziną, szantażowanie oraz pozbawianie środków finansowych do życia – czyli forma ciężkiej przemocy emocjonalnej i ekonomicznej.

Tabela 1.11 oraz wykres 1.12 przedstawiają sytuację rodzin z problemami społecznymi związanymi z przemocą domową w Gminie Połaniec w latach 2021-2023.

Tabela 1.11

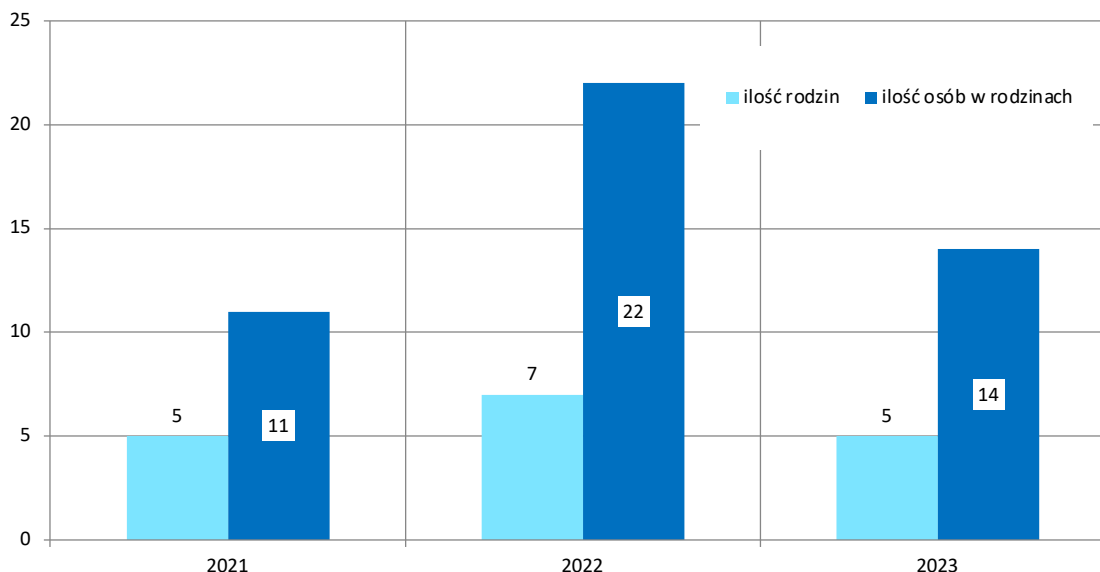
Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na przemoc domową w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Przemoc domowa – liczba rodzin	5	7	5
– liczba osób w rodzinach	11	22	14

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

W analizowanym okresie ilość przypadków wsparcia świadczonego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Połańcu ze względu na występowanie przemocy domowej była niska. Ilość osób korzystających ze wsparcia z powodu przemocy domowej oscylowały w przedziale 5-7 w kolejnych okresach.

Wykres 1.12 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem przemocy domowej w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połancu

Można postawić hipotezę badawczą, iż za takim stanem rzeczy stoi sytuacja pandemii COVID-19, która wiązała się z zamknięciem wielu osób w domach, preferencji do pracy zdalnej oraz konieczności zajmowania się dziećmi w miejscu zamieszkania ze względu na naukę zdalną. Zamknięcie w czterech ścianach, obowiązek zachowania dystansu społecznego, brak dostępu pracowników socjalnych czy innych osób mogących zapobiec przemocy mógł spowodować wybuch zjawiska przemocy domowej na szerszą skalę. Gdy dochodzi do przemocy wprowadzana jest procedura *Niebieskiej Karty*, która przewiduje ścisłą współpracę przedstawicieli różnych instytucji tj. Policji, ośrodków pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia i innych realizujących zadania do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Procedura *Niebieskiej Karty* jest to ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez ww. instytucje w celu zapobiegania dalszemu stosowaniu przemocy. W ramach procedury odbywają się grupy robocze, realizuje się indywidualne plany pomocy. Założenie procedury *Niebieskiej Karty* nie wymaga zgody osoby. *Niebieska Karta* jest zamykana przez Zespół Interdyscyplinarny wraz z ustaniem przemocy w rodzinie na podstawie wniosku członków grupy roboczej. W analizowanym okresie nastąpił nieznaczny wzrost ilości rodzin objętych procedurą *Niebieskiej karty* na terenie Gminy Połaniec. Wiele wskazuje na to, iż dynamika wzrostu odzwierciedla – jak to już zostało powiedziane – wpływ pandemii COVID-19, a w szczególności lock-down, pracy zdalnej i dystansu społecznego.

Tabela 1.12 oraz wykres 1.13 przedstawia liczbę i charakterystykę wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Połaniec na przestrzeni poprzedniego okresu programowania.

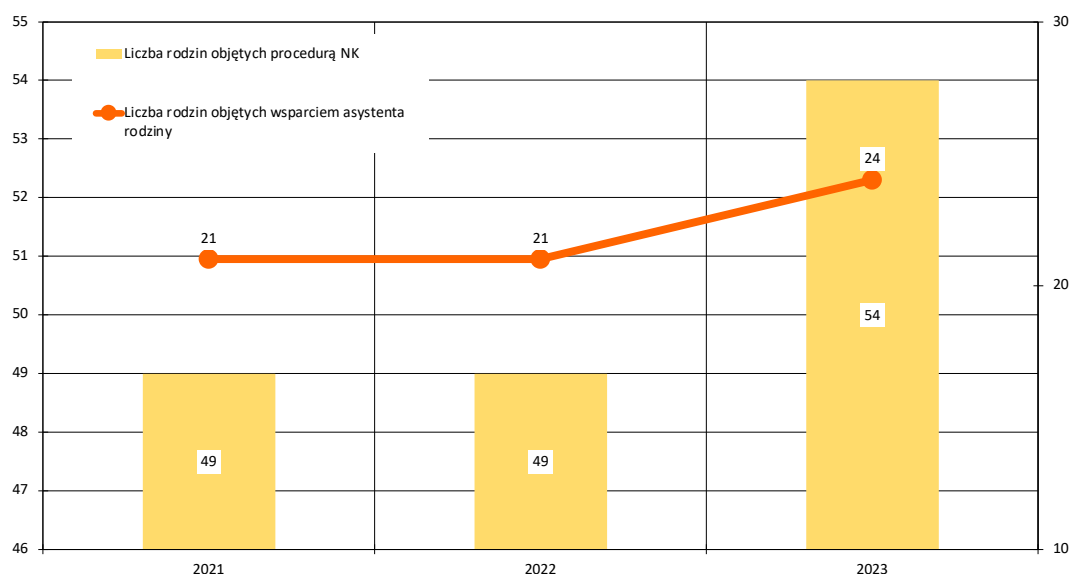
Tabela 1.12

Liczba procedur *Niebieskiej Karty* i rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Lata		
	2021	2022	2023
Liczba rodzin objętych procedurą <i>Niebieskie Karty</i>	49	49	54
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	21	21	24

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Wykres 1.13 Liczba procedur *Niebieskiej Karty* i rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Połaniec w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych OPS w Połańcu

Informacja na temat instytucji samorządowych oraz podmiotów udzielających pomocy osobom doznającym lub zagrożonym przemocą w rodzinie:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie prowadzące poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych dla mieszkańców Powiatu Staszowskiego,
2. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Staszowie,
3. Centrum Usług Społecznych w Połańcu,

4. Komenda Powiatowa Policji w Staszowie i Komisariat Policji w Połańcu,
5. Prokuratura Rejonowa w Staszowie,
6. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Staszowie,
7. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Połańcu,
8. Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Gminie Połaniec,
9. Punkt Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie w Staszowie w Staszowie,
10. Punkt Pomocy Ofiarom Przemocy i Przestępstw w Rodzinie w Staszowie
11. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Staszowie
12. Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Psychoterapii przy Świętokrzyskim Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach.

Ilość wszczynanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Połaniec wzrasta, jednak w ogólnej ocenie pracowników poszczególnych instytucji skuteczność uruchamiania procedury jest coraz wyższa, w szczególności dzięki interdyscyplinarnemu charakterowi działań służb. Powoduje to wyższy poziom motywacji osób zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Zwiększa się także ogólna świadomość i wiedza społeczna odnośnie do przemocy w rodzinie, w szczególności po czym można ją rozpoznać. Liczne akcje społeczne w mediach uwrażliwiają na negatywne skutki akceptacji zachowań przemocowych i motywują do reagowania w sytuacji przemocy. Zmiany w świadomości społecznej dotyczące przemocy następują organicznie, jednak efekty tych zmian widać coraz wyraźniej.

1.3.6. Problemy związane z uchodźstwem i migracjami ludności

Pośród kwestii związanych z migracjami ludności, uwaga opinii publicznej koncentruje się na problemach związanych ze zjawiskiem uchodźstwa. Członkostwo w Unii Europejskiej postawiło państwo polskie przed koniecznością zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, które choć nie występuje w Polsce na masową skalę, stanowi jednak kwestię, której nie powinno się ignorować.

Uchodźstwo stanowi zjawisko niezwykle złożone, przejawiające się na bardzo wielu różnych płaszczyznach: społecznej, ekonomicznej, politycznej, międzynarodowej i innych. Dlatego też problematykę uchodźczą można rozpatrywać z bardzo wielu punktów widzenia. Niemniej Polska to kraj, w którym zjawisko uchodźstwa jest doskonale znane. Z jednej strony ostatnie ponad 200 lat historii to czas, kiedy różne wydarzenia historyczne zmuszały tysiące Polaków do opuszczenia kraju. Wielką falę uchodźców przyniosły rozbiory, przegrane powstania, II wojna światowa, a także cały 45-letni okres po jej zakończeniu, kiedy wielu Polaków znalazło schronienie w różnych lokalizacjach – zarówno na Zachodzie Europy, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, Ameryce Południowej, Australii.

Uchodźca to człowiek, który z obawy przed prześladowaniami z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do grupy etnicznej, przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego państwa. Uchodźcy towarzyszą ludzkości od zarania dziejów, są to ludzie, którzy znaleźli się w sytuacji bez wyjścia i w obawie przed prześladowaniem, by ratować swe życie lub wolność, zmuszeni są porzucić swój dom, majątek, przyjaciół i uciekać ze swego ojczystego kraju. Uchodźca nie może powrócić do swojego domu lub takiego powrotu się obawia. Obecnie nowym powodem do uchodźstwa są negatywne zmiany klimatyczne – ocenia się, że w najbliższych 50 latach spowodują one ruchy migracyjne milionów ludzi, którzy w ich efekcie stracą miejsca do życia, warunki do gospodarowania w rolnictwie czy choćby dostęp do wody.

Z drugiej strony Polska jest krajem od średniowiecza słynącym w Europie z tolerancji wobec prześladowanych za religię czy poglądy i otwartości wobec uchodźców. Znajdowali w niej schronienie Żydzi w okresie największych prześladowań, innowiercy w latach największych konfliktów religijnych, a na początku poprzedniego wieku uciekinierzy z Rosji ogarniętej rewolucją. Po II wojnie światowej zjawisko uchodźców w Polsce nie było praktycznie znane, gdyż do Polski uchodźcy praktycznie wcale nie przybywali. Po drugie - nie mówiło się w tamtych czasach o tym problemie, jako że uchodźcami byli głównie uciekinierzy z bloku socjalistycznego w tym z Polski.

Od dnia 24 lutego 2022 tj. od inwazji Rosji na Ukrainę, pojawił się z dużą intensywnością problem uchodźców wojennych z Ukrainy. Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę, kraj opuściły miliony uchodźców i uchodźczyń. Większość z nich dotarła do Polski, która wykazała się godną pochwałą solidarnością. Jednak pod wieloma względami pomoc Ukraińcom i Ukrainkom spadła na barki zwykłych ludzi, jak choćby w kwestii zakwaterowania czy pomocy bezpośredniej. I chociaż uchodźców i uchodźczyń w Polsce jest coraz mniej – część wyjeżdża na Zachód lub wraca do Ukrainy – to polskie władze nadal stoją przed koniecznością zapewnienia dostępu do edukacji, rynku pracy, służby zdrowia czy mieszkalnictwa setkom tysięcy, a nawet milionom uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy. Konieczne jest również zapewnienie im bezpieczeństwa i równego traktowania w Polsce. Sytuacja, w jakiej znalazły się osoby uciekające z Ukrainy do Polski, jest niezwykle trudna zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa przyjmującego. W tym kryzysowym czasie, fundamentalne jest zadbanie, by każdy i każda cieszyła się poszanowaniem swoich praw i wolności.

Informacje dotyczące rynku pracy wskazują na istnienie migracji zarobkowej z zagranicy. Powierzenie pracy cudzoziemcowi na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy jest procedurą uproszczoną nazywaną także *procedurą oświadczeniową*. Pozwala ona obywatelowi jednego z sześciu państw: republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej i Ukrainy wykonywać pracę w Polsce przez 24 miesiące bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Warunkiem skorzystania z procedury uproszczonej jest uzyskanie przez pracodawcę wpisu do ewidencji oświadczeń w powiatowym urzędzie pracy. Pracodawca ma obowiązek poinformować pisemnie powiatowy urząd pracy o podjęciu pracy przez cudzoziemca. Choć oczywiście należy pamiętać, iż istotna część migrantów i uchodźców pracuje w szarej strefie.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Połaniec, która będzie ulegała dalszym zmianom i będzie negatywnie wpływała w szczególności na rynek pracy oraz obciążenie wynikające z pogarszającego się wskaźnika obciążenia demograficznego, będą stawały przed koniecznością podejmowania odważnych decyzji w zakresie stymulowania procesów migracyjnych. Strategiczny horyzont czasowy decyzji i konstrukcja celów strategicznych powinny tworzyć płaszczyznę zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, która może stanowić jedno z potencjalnych rozwiązań pozwalających na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom demograficznym.

Scenariusz deficytu rąk do pracy realizuje się również w Polsce, w tym na rynku pracy Gminy Połaniec. W roku 2024 w Powiecie Staszowskim odnotowano duży deficyt **lekarzy, logopedów, psychologów i psychoterapeutów**, pielęgniarek i położnych, księgowych, betoniarzy i zbrojarzy, cieśli i stolarzy budowlanych, elektryków, elektromechaników i elektromonterów, fizjoterapeutów i masażyistów, kierowców autobusów, samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych. To daje przestrzeń do kierunkowego pozyskiwania zasobów pracy w efekcie procesów migracyjnych cudzoziemców.

2. CELE I ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA

2.1 Założenia Programu

Grunt dla procesu rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych stanowią usługi o charakterze profilaktycznym. System wsparcia rodziny musi opierać się przede wszystkim na sieciach lokalnego wsparcia rodziny, działających blisko osób wymagających pomocy. Kluczowymi elementami wsparcia rodziny jest praca socjalna, wsparcie asystentów rodziny, działalność placówek wsparcia dziennego, poradnictwo oraz rodziny wspierające. Jak wynika z Diagnozy wszystkie formy wsparcia możliwe do wykorzystania, nie są wystarczająco wykorzystywane. W związku z powyższym należy wspierać rozwój usług profilaktycznych i bezpośrednich usług środowiskowych wspierających dzieci, młodzież i rodzinę. Ważnym elementem rozwoju systemów wsparcia dzieci, młodzieży i rodzin jest koordynacja oraz współpraca przedstawicieli różnorodnych służb, instytucji, zawodowców pomocowych.

W sytuacji dysfunkcyjności rodziny biologicznej i co za tym idzie wystąpieniem konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej konieczne, jest stosowanie zasady pierwszeństwa pieczy rodzinnej przed instytucjonalną. Należy intensyfikować działania gwarantujące zmianę struktury pieczy zastępczej poprzez ograniczenie jej form instytucjonalnych na rzecz form rodzinnych. Obecna liczba rodzin zastępczych nie zaspokaja bieżących potrzeb. Istotnym elementem wsparcia świadczonego osobom opuszczającym pieczę zastępczą jest objęcie ich kompleksową, wielozakresową pomocą, a w szczególności mieszkalnictwem chronionym.

Integralną rolę w procesie wzmacniania potencjału rodzin odgrywa podnoszenie kompetencji kadry pomocy społecznej, ale także samych rodziców, co niewątpliwie ma wpływ na pozostawanie dzieci w środowisku rodzinnym oraz wzmocnienie roli i funkcji rodziny.

**Rozwój zintegrowanych rozwiązań
wzmacniających rodziny oraz
wspierających proces
usamodzielnienia młodzieży**

Kluczowymi rekomendacjami z *Diagnozy* są:

- a) Wspieranie rozwoju usług profilaktycznych wspierających rodzinę.
- b) Rozwój poradnictwa rodzinnego.
- c) Rozwój środowiskowych form resocjalizacji, terapii i wychowania adresowanej do młodzieży niedostosowanej społecznie lub zagrożonej niedostosowaniem społecznym.
- d) Wzmocnienie kompetencji kadr systemu wsparcia rodziny.
- e) Rozwój współpracy multiprofesjonalnej na rzecz wsparcia rodziny.
- f) Opracowywanie planów pomocy dziecku i rodzinie w oparciu o zespoły multidyscyplinarne.
- g) Podjęcie działań mających na celu stopniowe przekształcanie placówek całodobowego, długoterminowego pobytu dzieci i młodzieży w placówki wsparcia dziennego w społeczności lokalnej.
- h) Wspieranie rozwoju usług specjalistycznych i interwencyjnych dla osób doświadczających kryzysów.
- i) Wspieranie inicjatywy mającej na celu pozyskiwanie i przygotowywanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wielozakresowe wsparcie rodzin zastępczych.

2.2. Cel strategiczny i cele operacyjne

Cel strategiczny określa stan, którego osiągnięcie w sferze wspierania rodziny w Gminie Połaniec, społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiuje on wizję rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2027. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i konsultacji określono w *Programie Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* jeden cel strategiczny.

Cele operacyjne konkretyzują wizję sformułowaną w *celu strategicznym Programu Wspierania Rodziny* w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów dotyczących rodzin dotkniętych kryzysem wartości i funkcji, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz osób dotkniętych alkoholizmem

i przemocą domową. Dla realizacji *celu strategicznego* określono 4 wynikające z niego *cele operacyjne*.

Cel strategiczny

Rozwój zintegrowanych rozwiązań dla wychowywania dzieci w rodzinach biologicznych oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych

W przypadku braku zdolności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wyczerpaniu działań wspierających, dla dobra dziecka może być ono umieszczone w pieczy zastępczej – na podstawie orzeczenia sądu lub w przypadku pilnej konieczności. Piecza zastępcza ma charakter tymczasowy i dzieli się na formę rodzinną i instytucjonalną. Niestety na przestrzeni ostatnich lat proces ten przybiera na sile a ilość dzieci trafiających do pieczy zastępczej systematycznie się zwiększa, przy jednoczesnym deficycie zainteresowania pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w pieczy zastępczej. Rodziny zagrożone kryzysem powinny być stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także – w razie potrzeby – przez Policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie rekomendowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia. Pomocą służą asystenci rodziny, rodziny wspierające oraz placówki wsparcia dziennego.

Przykładem usług realizowanych na rzecz młodzieży w pieczy zastępczej i zagrożonej wykluczeniem oraz rodzin dotkniętych kryzysem w środowisku lokalnym jest rodzina wspierająca - rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi czy rodzina zaprzyjaźniona. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Tablica 2.1

KARTA CELU STRATEGICZNEGO

**ROZWÓJ ZINTEGROWANYCH ROZWIĄZAŃ DLA WYCHOWYWANIA DZIECI
W RODZINACH BIOLOGICZNYCH ORAZ WSPIERANIE RODZIN DYSFUNKCYJNYCH
W PRAWIDŁOWYM WYPEŁNIANIU OBOWIĄZKÓW OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH**

Cel strategiczny 1	Cele operacyjne
ROZWÓJ ZINTEGROWANYCH ROZWIĄZAŃ DLA WYCHOWYWANIA DZIECI W RODZINACH BIOLOGICZNYCH ORAZ WSPIERANIE RODZIN DYSFUNKCYJNYCH W PRAWIDŁOWYM WYPEŁNIANIU OBOWIĄZKÓW OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH	1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny
	2. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących problemów
	3. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych
	4. Wsparcie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Lista zidentyfikowanych zadań

Do realizacji celu strategicznego *Rozwój zintegrowanych rozwiązań dla wychowywania dzieci w rodzinach biologicznych oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tablicach 2.2-2.7 wg poszczególnych celów operacyjnych.

Tabela 2.2

Zidentyfikowane zadania i projekty celu operacyjnego
Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny

Nazwa zadania / projektu	Wskaźniki realizacji	Realizator
Objęciem pomocą finansową i rzeczową rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej	✓ liczba rodzin z dziećmi objęta pomocą społeczną ✓ liczba rodzin z dziećmi korzystających z posiłku ✓ liczba dzieci korzystających z posiłku ✓ liczba rodzin z dziećmi korzystających z zasiłków celowych na zakup żywności lub posiłku ✓ liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń rodzinnych, Funduszu Alimentacyjnego ✓ liczba rodzin z dziećmi korzystających z dodatku mieszkaniowego, energetycznego	CUS
Udzielanie pomocy w formie: stypendiów, zasiłków szkolnych, wyprawki szkolnej oraz specjalnych rządowych programów pomocy dzieciom i uczniom	✓ liczba rodzin/dzieci, objętych wsparciem stypendialnym, w tym socjalnym, naukowym, artystycznym i sportowym	UMiG CUS
Zapewnienie pomocy osobom doznającym przemocy	✓ liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia	UMiG CUS
Współfinansowanie pobytu dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej	✓ liczba dzieci, przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej ✓ wysokość poniesionych nakładów finansowych	CUS

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2.3

Zidentyfikowane zadania i projekty celu operacyjnego
Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji
oraz rozwiązywanie już istniejących problemów

Nazwa zadania / projektu	Wskaźniki realizacji	Realizator
Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej poprzez asystentów rodziny	✓ liczba asystentów rodziny pracujących na rzecz rodzin ✓ liczba rodzin, objętych pomocą asystenta rodziny	CUS
Zapewnienie dostępu do szkoleń i superwizji dla asystentów rodziny	✓ liczba szkoleń, superwizji ✓ liczba przeszkolonych asystentów rodziny	CUS, UMiG
Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodzin i społeczności lokalnej	✓ liczba imprez, uroczystości, spotkań	CUS ŚDS, NGO, Placówki oświatowe, CKiSZ, WTZ UMiG, MG Biblioteka Publiczna
Integracja międzypokoleniowa	✓ liczba imprez, uroczystości, spotkań	CUS ŚDS, NGO, Placówki oświatowe, CKiSZ, WTZ UMiG, MG Biblioteka Publiczna
Prowadzenie placówki wsparcia dziennego	✓ liczba działających placówek ✓ liczba dzieci uczestniczących w zajęciach placówki wsparcia dziennego	CUS, UMiG Placówka wsparcia dziennego
Wspieranie i propagowanie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej sprzyjających rozwijaniu postaw charytatywnych w stosunku do osób wymagających pomocy i wsparcia	✓ liczba i rodzaj działań	CUS NGO, CK ŚWS, WTZ Placówki oświatowe, UMiG

Zapewnienie dostępności poradnictwa specjalistycznego oraz organizowanie i informowanie o miejscach pomocy	✓ liczba i rodzaj miejsc poradnictwa ✓ liczba osób, które skorzystały z konsultacji, poradnictwa specjalistycznego	CUS Placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Punkt Informacyjno-Konsultacyjny PCPR
Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających	✓ liczba rodzin wspierających	CUS
Działania aktywizujące zawodowo i społecznie na rzecz rodzin	✓ liczba uczestników projektów	CUS, NGO, UMiG
Organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży	✓ liczba zorganizowanych form wypoczynku ✓ liczba dzieci wyjeżdżających na kolonie, obozy	CUS, NGO, UMiG, Placówki Oświatowe
Realizacja ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	✓ liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych	Placówki Oświatowe, Świetlice Wiejskie, CKiSZ, OSiR
Monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami, motywowanie do podjęcia terapii przez rodziców dzieci ze środowisk zagrożonych i monitorowanie terapii rodziców	✓ liczba rodzin objętych monitorowaniem	CUS, OSiR CKiSZ, GKRPA, Policja, Zespół Interdyscyplinarny

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2.4

Zidentyfikowane zadania i projekty celu operacyjnego
Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin
doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych

Nazwa zadania / projektu	Wskaźniki realizacji	Realizator
Organizowanie specjalistycznego poradnictwa m.in. psychologicznego, pedagogicznego, prawnego na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	✓ liczba rodzin korzystających ze wsparcia specjalistów ✓ liczba dzieci korzystających ze wsparcia specjalistów ✓ liczba rodzin objętych wsparciem psychologa, pedagoga, w miejscu ich zamieszkania	UMiG CUS Placówki Oświatowe
Objęcie wsparciem rodzin dotkniętych przemocą domową lub problemem alkoholowym	✓ liczba rodzin korzystających ze wsparcia specjalistów ✓ liczba prowadzonych procedur <i>Niebieskiej Karty</i>, w tym liczba procedur zakończonych w związku z ustaniem przemocy ✓ liczba sprawców przemocy biorących udział w programach korekcyjno-edukacyjnych, psychologiczno-terapeutycznych, w spotkaniach dla osób doznających przemocy	CUS, GKRPA Zespół Interdyscyplinarny
Opracowywanie i wdrażanie projektów i programów profilaktyczno-edukacyjnych dla rodziców i dzieci	✓ liczba zrealizowanych projektów ✓ liczba rodziców i dzieci biorących udział w projektach	CUS, NGO, UMiG, Placówki Oświatowe
Podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia dziecka	✓ liczba interwencji podjętych przez pracowników socjalnych ✓ liczba dzieci zabezpieczonych przez pracowników socjalnych ✓ liczba interwencji podjętych przez Policję ✓ liczba dzieci zabezpieczonych przez policjantów	CUS Policja
Reintegracje rodzin poprzez pracę z rodziną biologiczną na rzecz powrotu dzieci	✓ liczba dzieci które powróciły do rodziny biologicznej ✓ liczba rodzin biologicznych współpracujących z asystentem rodziny	CUS

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2.5

Zidentyfikowane zadania i projekty celu operacyjnego
Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem
kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych

Nazwa zadania / projektu	Wskaźniki realizacji	Realizator
Przydzielenie asystenta rodzinie zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin <i>Za życiem</i>	✓ liczba rodzin objętych wsparciem asystenta <i>Za życiem</i> ✓ liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta <i>Za życiem</i> ✓ liczba dzieci z niepełnosprawnością w rodzinach objętych wsparciem asystenta <i>Za życiem</i>	CUS
Zapewnienie innych form wsparcia dla rodzin	✓ liczba rodzin korzystających z poradnictwa psychologicznego, prawnego ✓ liczba rodzin korzystających ze skoordynowanych działań w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin	CUS
Objęcie wsparciem materialnym rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością	✓ liczba rodzin, korzystających ze świadczeń	CUS

Źródło: Opracowanie własne

3. WDRAŻANIE PROGRAMU

Implementacja *Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* obejmuje przygotowanie i uchwalenie dokumentu *Programu* wraz z wykazem zidentyfikowanych i zaplanowanych zadań i projektów poprawiających sytuację w sferze wspierania rodziny na obszarze Gminy. Realizacja uchwalonego *Programu* za pomocą zróżnicowanego instrumentarium będzie obejmować rozciągnięte w czasie etapy:

- opracowanie i uchwalenie,
- wdrażanie,
- monitorowanie i ewaluację,
- ocenę i aktualizację.

Schemat procesu wdrażania *Strategii* prezentuje rysunek 3.1

Rysunek 3.1

Źródło: Opracowanie własne

3.1 Adresaci Programu

Program Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027 skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie miasta i gminy Połaniec, głównie do rodzin dysfunkcyjnych, jednakże wsparciem objęte zostaną także rodziny, które na skutek różnych sytuacji życiowych, znalazły się w sytuacji wymagającej udzielenia pomocy przez placówki i instytucje, prowadzące działania na rzecz wspierania rodziny.

Program głównie kierowany jest do:

- ✓ rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i zagrożonych kryzysem, w których występują: ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia oraz inne negatywne zjawiska,
- ✓ rodzin dotkniętych przemocą,
- ✓ rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ rodzin wielodzietnych,
- ✓ rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym,
- ✓ małoletnich matek,
- ✓ rodzin niepełnych,
- ✓ rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-5 lat,
- ✓ rodzin zmagających się z trudnościami wychowania dzieci w wieku dojrzewania,
- ✓ rodzin naturalnych, w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

Przewidywana praca z rodziną oraz wszelkiego rodzaju formy pomocy mają na celu przede wszystkim zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny, jak również aktywizację i wzmocnienie działalności instytucji, placówek i organizacji pozarządowych na rzecz wspierania rodziny. Działania skierowane są na zapewnienie bezpieczeństwa dzieci oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów w celu zapewnienia optymalnego rozwoju dzieci oraz ogólnego podniesienia jakości życia całej rodziny.

Wszelkie działania mające na celu wsparcie rodziny są niezwykle ważne, gdyż wzmacniając rodzinę, wzmacniamy kapitał społeczny społeczności lokalnej.

3.2 Podmioty realizujące Program

W zarządzaniu realizacją Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027 uczestniczą wymienione niżej podmioty.

3.2.1. Rada Miejska

Rada Miejska podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia i zmian Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027.

3.2.2. Burmistrz Miasta i Gminy

Burmistrz Miasta i Gminy jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Miejskiej w sprawie przyjęcia i ewentualnych zmian Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027 oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Burmistrz wskazuje podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Programu do których poza **Centrum Usług Społecznych w Połańcu**, należeć będą stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Miasta i Gminy w Połańcu, jednostki podległe oraz inne organizacje i instytucje.

3.2.3. Koordynator i realizatorzy zadań i projektów

Za realizację zadań i projektów służących osiągnięciu celów operacyjnych i celu strategicznego Programu będą odpowiedzialne m.in.:

- ✓ **Centrum Usług Społecznych w Połańcu – koordynator Programu**
- ✓ wydziały merytoryczne Urzędu Miasta i Gminy w Połańcu
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Programów Alkoholowych w Połańcu,
- ✓ Zespół Interdyscyplinarny w Połańcu,
- ✓ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie,
- ✓ Komenda Powiatowa Policji w Staszowie i Komisariat Policji w Połańcu,
- ✓ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Staszowie,
- ✓ Placówki Oświatowe

- ✓ Sąd Rodzinny w Staszowie
- ✓ Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie
- ✓ Placówki ochrony zdrowia
- ✓ Centrum Psychoterapii *PROMEDIC* w Staszowie
- ✓ Ośrodek Sportu i Rekreacji w Połańcu
- ✓ Centrum Kultury i Sztuki w Połańcu
- ✓ Środowiskowy Dom Samopomocy w Połańcu
- ✓ Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Połańcu
- ✓ Placówka Wsparcia Dziennego w Połańcu
- ✓ Organizacje pozarządowe

3.3 System monitorowania

Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć przez poszczególne podmioty wdrażające *zadania* realizacyjne. Poziom osiągnięcia każdego z *celów operacyjnych* i *celu strategicznego* i poszczególnych *zadań* realizacyjnych będzie mierzony po zakończeniu każdego roku realizacji *Programu*.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie *Sprawozdania z realizacji Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* wraz ze wskazaniem zrealizowanych zadań i projektów oraz identyfikacją przyczyn ewentualnych problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Sprawozdania* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych* i *operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania*.

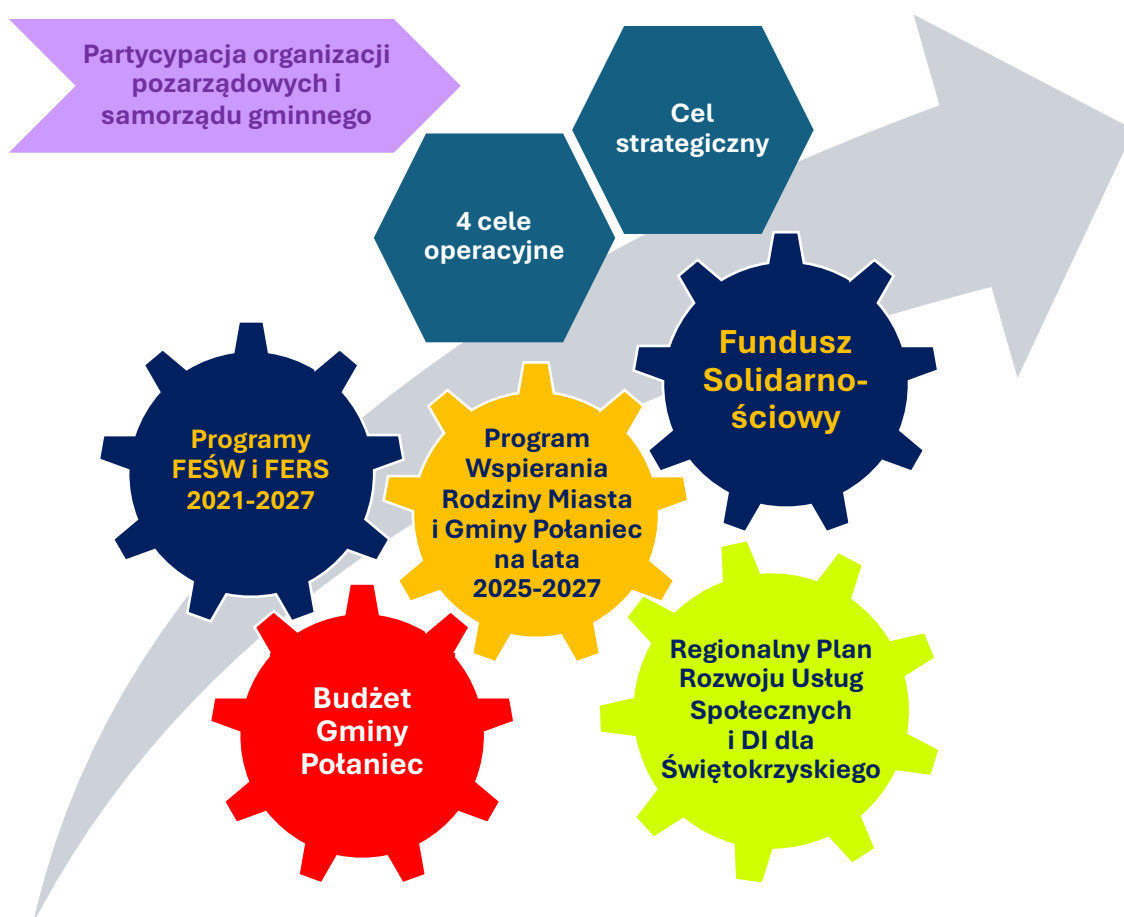
W terminie do dnia 31 marca każdego roku Burmistrz Miasta i Gminy składa Radzie Miejskiej *Sprawozdania z realizacji Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027* oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

3.4 Finansowanie Programu

Należycie skonstruowane i zarządzane środowiskowe usługi społeczne, umożliwiające niezależne oraz wspierane życie, przynoszą lepsze rezultaty dla użytkowników – poprawę jakości życia oraz stanu zdrowia i możliwość wnoszenia wkładu w życie społeczne. W związku z tym inwestycja w takie usługi jest lepszym sposobem wykorzystania pieniędzy podatników.

W przypadku dzieci inwestycje w usługi, takie jak wczesne interwencje, wsparcie dla rodzin, reintegracja i wysokiej jakości opieka zastępcza, mogą zapobiec niekorzystnym zjawiskom, takim jak przedwczesne kończenie nauki, bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, zachowania aspołeczne oraz przestępczość. Oprócz pozytywnego wieloletniego wpływu na dzieci, co powinno być najważniejszym czynnikiem brany pod uwagę, usługi takie pozwolą w perspektywie długoterminowej zaoszczędzić środki publiczne.

Finansowanie realizacji Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025-2027 tylko w części zależą od budżetu Gminy. Schemat realizacji i finansowania zadań przedstawiono na rysunku 3.2

Źródło: Opracowanie własne

Uzasadnienie do
UCHWAŁY NR.....
RADY MIEJSKIEJ W POŁAŃCU
z dnia.....

w sprawie uchwalenia Programu Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025 – 2027

Zgodnie z art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49), organy jednostek samorządu terytorialnego są zobowiązane do opracowania i realizacji gminnego programu wspierania rodziny. Program ten stanowi kluczowy element lokalnej polityki społecznej, mający na celu wsparcie rodzin w prawidłowym pełnieniu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zapobieganie problemom rodzinnym oraz wspieranie dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych.

Program Wspierania Rodziny Miasta i Gminy Połaniec na lata 2025 - 2027 został opracowany w oparciu o diagnozę lokalnych potrzeb społecznych oraz analizę zasobów dostępnych w gminie, obejmując działania na rzecz wzmocnienia rodziny w obliczu trudności, z jakimi może się borykać.

Program wyznacza cel strategiczny: Rozwój zintegrowanych rozwiązań dla wychowywania dzieci w rodzinach biologicznych oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych. Cel strategiczny wyznacza 4 cele operacyjne:

1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny.
2. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących problemów.
3. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych.
4. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.

Przyjęcie programu jest działaniem zgodnym z ustawowymi zadaniami gminy w zakresie pomocy społecznej, a jego realizacja przyczyni się do poprawy jakości życia rodzin, zwiększenia ich samodzielności oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Wobec powyższego, podjęcie niniejszej uchwały jest zasadne i w pełni uzasadnione.